

Ewa Lipska – Ech...

A my se držíme za ruce,
hovoříce k sobě nadále
nerezovými slovy.

Pronajímáme si rezervaci s kuchyní.
Úředně ověřujeme své štěstí.

Za oknem západ slunce
se záruční lhůtou.

Tvé hříšné pohledy
na naši starou melodii.

Ech...

Jenom ten doutnák.
Táhne za námi.
Táhne...

Naše kabáty začínají
vonět prachem.

přeložil Václav Burian

Odkaz na on-line vizualizaci [ZDE](#)

AUTOR, TEXT, INTERPRETACE

Být spolu je dobrodružství na pořád

Polská básnířka Ewa Lipska (1945) patří ke generaci tzv. 68, tedy ke skupině polských básníků, kteří do literatury vstoupili kolem roku 1968. Ačkoli je vystudovanou malířkou, celý život se věnuje literatuře a poezii. Pracovala jako redaktorka významných časopisů, žila také ve Vídni, je členkou PEN klubu a získala mnoho literárních cen. Dodnes zůstává věrná svému rodnému městu, Krakovu, kde stále píše a žije.

Poezie Lipské i jejích generačních soupeřů se vyznačuje civilností. K oblíbeným tématům skupiny 68 patřily každodenní mezilidské vztahy a problémy, ale také sociální a společenská tematika. Lipská však nikdy netíhla ke společensky angažované poezii, vždy ji spíše zajímal člověk jako bytost citlivá a zranitelná. Jedním z velkých témat jejích veršů, které ji provází celým životem, je domov. Je to místo zdánlivě naprosto všední, ničím nezajímavé, klidné, přesto se v něm odehrávají ty nejzásadnější věci v našich životech. A tak Lipská ve své poezii reflektuje partnerské vztahy, vztahy rodičů a dětí, neustálé potkávání se i odcizování, zkrátka všechny strasti i radosti, které se dají prožít za dveřmi našich domů a domovů.

Básnířka samozřejmě využívá ve svých textech nejrůznějších básnických prostředků, ale příliš si nelibuje v květnatých obratech a zaumné metaforice. I její básnický jazyk, stejně jako básně samotné, je poměrně civilní, díky čemuž jistá prostota obrazů i prožitků nabývá na síle a významu. Citovaná báseň *Ech...* pochází ze sbírky *Já* (2003).

Opět je to báseň-zastavení, rekapitulace a suma života, tentokrát ale života společně stráveného a prožitého. Je v ní obsažen celý lidský život, pokud tedy se soustředíme na otázku vzájemných partnerských vztahů. Ale je tu ještě jeden rozměr, kterým báseň získává na intenzitě, kterou v české poezii můžeme sledovat jen u některých básnířek, např. Violy Fischerové. Je to motiv stárnutí, stáří, které ale odmítá přijmout roli moudrého, bezživočišného konce a odcházení. I při rekapitulaci se tak znovu evokují původní horké a vášnivé city. Vrací se obraz rodící se lásky: „A my se držíme za ruce, / hovoříce k sobě nadále / nerezovými slovy.“ Zároveň jsou tu v metafoře naznačeny první společné situace, jako je zařizování prvního bytu a též svatba: „Pronajímáme si rezervaci s kuchyní. / Úředně ověřujeme své štěstí.“ Pochopitelně že je tu také přítomen i obraz konečnosti lidského života a jeho ne-trvalost: „Za oknem západ slunce / se záruční lhůtou.“ V závěru opět milostný cit zintenzivní, „hříšné pohledy na naši starou melodii“ jsou vzdorem, vzdorem stárnoucího těla proti údělu, který mu okolní společnost nachystala. Je to přijetí společného života v jediné existenci.

To vše je posíleno mnohvrstevnatou a strukturovanou metaforou doutnáku: doutnák jako vždy přítomná možnost zážehu, nového splnutí k milované bytosti, jistěže také obraz destrukce, doutnák děla či kanónu jako konce života a v neposlední řadě je doutnák také spouštěčem následující metafory, čadící doutnák jako tvůrce dýmu, který pak navždy zaleze do našich kabátů. Metafora kabátů provoněných kouřem společného života je pak jakousi sumou onoho účtování. Výsledkem.

Osobní se stalo společným. Svrchník, nebo i celá lidská kůže, je už nevypratelně nasáklý společnou existencí a to je trvalost nezničitelná, nelze ji relativizovat.

PRACOVNÍ METODICKÝ LIST

Cíl: I v běžně užívaných slovech umí poezie zažehnout něhu a vášeň, kterou ukrývají. Intenzivní poezie nemusí být dána jen intenzivním tvarem, expresivitou či libozvučností, může se odehrávat i v tichém a skrytém vyjevování významů.

Jaká je oblast slovní zásoby, ze které báseň čerpá?

Je to běžně užívané lexikum odkazující ke každodennosti, novost či originalita se zakládá až na spojení slov. Jediným drobným příznakem je její lehký akcent stárnutí (doutnák, melodie atd.).

Jak se v prvních čtyřech strofách evokuje motiv rekapitulování a stárnutí, pohyb v čase?

Je to v nenápadných obrazech a zdánlivě nevýznamných slovech. Nejprve je to příslovce nadále a hned po něm adjektivum nerezovými.

V posledním ze zmiňovaných čtyřverší potom obraz, který v sobě slučuje řadu smyslů: „Tvé hříšné pohledy / na naši starou melodii.“

Jak se vyjadřuje nejistota a tápání, nepevnost a nestabilita, případně její možné nebezpečí?

Ve třetí strofě, obrazem „Za oknem západ slunce / se záruční lhůta“. Záruční lhůta jako doba konce. Doba, po kterou je možné danou věc spotřebovávat. Jako by tu hrozila možnost, že i láska má svou záruční lhůtu, po níž skončí, přestane být požitelná.

Co vyjadřují obrazy: „Pronajímáme si rezervaci s kuchyní. / Úředně ověřujeme své štěstí.“?

Na jedné straně je to vlastnictví bytu, místa, ve kterém se dá bydlet, zároveň je to metonymický obraz svatby.

Jakou náladu či atmosféru oba obrazy mají?

Je to rozměr ironický, ona rezervace, či jen úředně ověřené štěstí, jsou ironickým šklebem směrem ke společnosti, ale též dovnitř do lidí, kteří tyto kameny, z nichž sestává mozaika společného života, provádějí mechanicky a bez prožitku.

Jak jsou tyto obrazy vyjádřeny vizuálně?

Společné pohledy, ruce v sepětí i ruce „plazící se jako hadi ze stejného popelníku, vejce na talíři.

Jak je vyjádřeno „úředně ověřené štěstí“?

Doslovně tu tento obraz chybí, je dán poukazem na talíře.

Vadí, nebo vyhovuje vám (ne)popisnost daných obrazů? Proč?

Je zřejmě zbytečné opakovat, že obě možnosti jsou správné, pokud jsou smysluplně vyargumentované. Možná námitka může být směřována k obsazení herců, kteří stárnutí nijak neevokují, na straně druhé báseň se nemusí nutně číst jen jako rekapitulace celého života, ale jen úseku společného života a ten nemá nějaké konkrétní časové umístění.

Červený pomeranč je velmi jemně naznačeným erotickým motivem, je to, myslíme, velmi vhodně zvolený odkaz na intimitu i erotičnost celé básně.

Jak rozumíte obrazu kabátů?

Jak vizuálně, tak literárně jde o pointu, vyvrcholení a dopovězení příběhu básně i vizualizace. Láska se vedrala do našich svrchníků, které už ale nejsou pouze součástí garderoby, ale stávají se součástí nás samých.